Nr 1280

av herr Jonsson i Alingsås
om mindre skolenheter.

Många av de svårigheter som skolan brottas med i dag har ofta sin grund i brister i själva samhällsmiljön. Man behöver bara peka på de sociala problem som sammanhänger med de många gånger torftiga och socialt skiktade bostadsområden som växer upp i våra större städer. Här får skolan ta över och efter bästa förmåga försöka lösa de problem som en illa genomtänkt samhällsplanering skapat. Men det är inte bara i faktorer utanför skolan som orsakerna till dess problem skall sökas. Skolenheternas fysiska utformning är en annan faktor av betydelse i sammanhanget. Skolgårdar som inte ger utrymme för lek och aktivitet, avsaknaden av uppehållsutrymmen och fritidslokaler etc. sätter snabbt sina spår i skolarbetet.

Under de senaste åren har man på de flesta håll också blivit medveten om vad själva storleken på skolenheterna betyder för arbetsförhållandena. Ett flertal in- och utländska undersökningar har visat på problem som följer med alltför stora skolenheter. I det här sammanhanget skall jag bara beröra två av dessa.

Den ena undersökningen har utförts av tre forskare vid psykologiska institutionen vid Stockholms universitet. Dessa har undersökt och jämfört de problem som förekommer vid tre skolor av olika storlek, en liten, en mellanstor och en stor skola. I alla tre skolorna var eleverna kritiska mot skolgårdens utformning, färglösheten i innemiljön, måltider och måltidsorganisation etc. Men även om det fanns kritik även mot förhållandena i den lilla skolan var andan och trivseln i denna god. Hänsynen till människor och miljö var också störst i denna.

Annorlunda var förhållandena i den stora skolan som vid intervjutillfället hade 1 200 elever (högstadium + gymnasium). Här visar undersökningen på skadegörelse och nedskräpning. Eleverna orkar inte med de långa arbetspassen med svåra disciplinproblem som följd. Konflikter mellan elever och lärare är vanliga. Mobbing och haschmissbruk förefaller också vara utbrett inom skolan. Detta sammanhänger bl. a. med svårigheter för lärarna att överblicka situationen under raster och håltimmar.

Den andra undersökningen, som jag vill peka på i det här sammanhanget, har utförts av Sveriges lärarförbund och haft karaktären av intervjuer med lärare. Av undersökningen framgår att arbetssituatio-

nen är betydligt mer problematisk i storstäderna än i mindre städer och kommuner på landet. Vidare kan man utläsa att de små skolorna utgör en betydligt bättre arbetsmiljö än stora skolor. Ett axplock ur undersökningen ger belägg för detta:

◯ Färre lärare i små skolor än i stora gör en negativ bedömning av sin arbetssituation.

◯ Fler lärare i små skolor än i stora gör en positiv bedömning av möjligheterna att klara elevvården.

◯ Bedömningen av elevernas motivation är mera positiv i små skolor än i stora.

◯ Samarbetet mellan eleverna är bättre i små skolor än i stora.

Tillgängliga fakta tyder således på att det finns klara fördelar med små skolenheter framför stora. Likväl umgås man på många håll med planer att uppföra skolenheter med 2 000—3 000 elever.

I sitt utlåtande 1972: 2 sade sig majoriteten i utbildningsutskottet vara medveten »om att det finns en oro bland allmänheten inför en utveckling mot stora skolanläggningar med många elever». Med hänvisning till pågående utredningsarbete inom SIA avstyrkte dock majoriteten någon riksdagens åtgärd.

Utskottets uttalande på denna punkt föranleder att erinra om det gamla uttrycket »medan gräset växer dör kon». Samtidigt som SIA kartlägger effekterna av stora skolor förbereds på många håll uppförandet av just sådana skolor, vilkas effekter skall undersökas av utredningen. Det kan enligt min mening inte vara rimligt. Om man vill behålla en reell handlingsfrihet i frågan bör uppförandet av ytterligare stora skolenheter anstå tills resultaten av SIA:s pågående undersökningar föreligger.

Med hänvisning till vad som anförts hemställer jag

att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att kommunerna rekommenderas att i avvaktan på resultaten av SIA:s undersökningar inte bygga stora skolenheter.

Stockholm den 26 januari 1973

ELVER JONSSON (fp)
i Alingsås